

Antidepressiva, jongeren en zelfmoord

Gegoochel met cijfers misleidt artsen

Antidepressiva lijken de kans op zelfmoord bij jongeren te verhogen en worden daarom zeer terughoudend aan ze voorgeschreven. Dat kost juist levens, betoogt een groep onderzoekers, onder meer op basis van Nederlandse cijfers. Maar die cijfers worden misbruikt, toont een journalist van het radioprogramma Argos aan.

Het aantal zelfmoorden onder Nederlandse jongeren zou sinds 2003 met 49 procent zijn gestegen door het minder voorschrijven van antidepressiva, schrijft een groep onderzoekers in het septemnummer van het American Journal of Psychiatry.

Die conclusie is misleidend en gevaarlijk, zeggen deskundigen in een reportage van het radioprogramma Argos (VPRO/VARA, Radio 1), die afgelopen vrijdag werd uitgezonden. Een Nederlandse auteur van het artikel voelt zich na kritische vragen genoodzaakt om zich te distantiëren van het artikel.

Antidepressiva werken bij jongeren niet beter dan een nep-pil en geven een verhoogde kans op zelfdoding, kwam begin deze eeuw steeds sterker uit onderzoeken naar voren. Eind 2003 leidde dat in Groot-Brittannië tot een officieel advies om deze groep medicijnen niet aan kinderen en jongeren voor te schrijven. Sindsdien zijn er in de VS en in de rest van Europa soortgelijke waarschuwingen afgegeven.

Die waarschuwingen hebben geleid tot een daling in het gebruik van de pillen, zoals de bedoeling was. De auteurs van het artikel in het American Journal of Psychiatry zien een verband met een toename van het aantal zelfmoorden in de zelfde periode. De waarschuwingen zijn gevaarlijk en kosten levens, concluderen zij. Maar een van hen, farmaco-epidemioloog Ron Herings, zegt in Argos het nu te betreuren dat hij zijn handtekening onder het artikel heeft gezet.

Herings is directeur van het PHARMO-instituut in Utrecht. Hij berekende dat het aantal voorschriften voor antidepressiva aan Nederlandse jongeren sterk is afgenomen tussen 2003 en 2005. In dezelfde periode zou het aantal zelfmoorden onder jongeren zijn gestegen. Herings baseert zijn conclusies op cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Maar het CBS zelf zegt geen significante stijging te hebben waargenomen. De verandering valt binnen de normale variatie.

"In de grafiek zie ik geen toename van het aantal zelfmoorden onder jongeren", zegt Jelte Bethlehem in Argos. "Laat staan dat ik eruit kan afleiden dat dat verklaard wordt door minder voorschrijven van antidepressiva." Bethlehem is verbonden aan het CBS en hoogleraar methodologie aan de Universiteit van Amsterdam. De conclusies van het artikel in het American Journal of Psychiatry moeten volgens hem niet serieus worden genomen. De Groningse hoogleraar farmaco-epidemiologie Lolkje de Jong sluit zich aan bij deze kritiek.

Door Argos geconfronteerd met de laatste zelfmoordcijfers van het CBS, is onderzoeker Ron Herings nu zelf ook gaan twijfelen aan zijn resultaten. De CBS-cijfers laten voor 2006 een daling zien van het aantal zelfmoorden onder jongeren. Herings: "Het onderzoek gaat met vallen en opstaan. Misschien zijn wij nu wel gevallen en moeten we de volgende keer weer opstaan."

In de Nederlands-Amerikaanse studie, die deels is betaald door het farmaceutische bedrijf Pfizer, is ook gekeken naar het aantal zelfmoorden in de Verenigde Staten. De auteurs voorspellen dat 3.040 Amerikaanse jongeren volgend jaar zelfmoord zullen plegen als zij geen medicijnen krijgen tegen depressie. Herings distantieert zich nu van die uitspraak. "Die conclusie kan eigenlijk niet worden getrokken uit het onderzoek", zegt hij in Argos. "De conclusie is onjuist, het is bangmakerij."

Argos-journalist Jair Stein ontdekte dat onderzoeker Ron Herings de richtlijnen van het American Journal of Psychiatry heeft geschonden door zijn banden met de farmaceutische industrie niet op te geven aan de redactie van het tijdschrift. "Dat is me ontglipt," zegt Herings daar nu over. Hij deed vorig jaar nog onderzoek in opdracht van Pfizer en GlaxoSmithKlein, twee van de grootste producenten van anti-depressiva.

Kinderpsychiater Mirjam Rinne noemt het onderzoek in het American Journal of Psychiatry "misleidend" en "gevaarlijk". Rinne: "Deze artikelen worden over de hele wereld gelezen, dus die hebben een grote impact. De farmaceutische industrie is zich daar ook goed van bewust, en daarom proberen ze invloed uit te oefenen op het verschijnen van dit soort artikelen. Er worden miljoenen recepten voor anti-depressiva uitgeschreven aan minderjarigen, dus het gaat om enorme inkomsten en enorme inkomstendervingen als er minder pillen worden voorgeschreven. Dat is de motor achter dit soort artikelen, en niet het welbevinden van de kinderen."

Morgen besteedt Argos opnieuw aandacht aan de kwestie anti-depressiva en zelfmoord, naar aanleiding van de laatste cijfers van de Stichting Farmaceutische Kengetallen. Na een jarenlange daling blijkt het aantal voorschriften van anti-depressiva aan kinderen en jonge volwassenen plotseling weer toe te nemen naar ongeveer 8.500 gebruikers in 2007. Dat zijn er 700 meer dan vorig jaar. Twee tot drie op de honderd jonge gebruikers worden suïcidaal van deze medicijnen. Het artikel in het invloedrijke American Journal of Psychiatry kan het aantal voorschriften verder doen stijgen.

Is het tijd om het voorschrijven van deze pillen aan kinderen en jongeren officieel te ontraden, zoals in Engeland is gebeurd? Hierover praten Agnes Kant (Tweede Kamerlid voor de SP), Dick Bijl (hoofdredacteur van het Geneesmiddelenbulletin) en Michel Dutrée (directeur van Nefarma, de koepelorganisatie van farmaceutische bedrijven). Morgenochtend vanaf tien uur, in Argos. En na afloop ook hier te beluisteren.

Robert Gibbons e.a.: 'Early evidence on the effects of regulators' suicidality warnings on SSRI prescriptions and suicide in children and adolescents', American Journal of Psychiatry, september 2007